

บทที่ 1

บทนำ

พืชไร่ที่สำคัญบนที่สูง เช่น ข้าว ข้าวโพด หรือ ถั่ว นับว่าเป็นพืชที่สร้างรายได้หลักของเกษตรกรบนพื้นที่สูง แต่เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปลูกพืชไร่โดยขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้เกิดการชะล้างหน้าดินจากการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง ทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งเกษตรกรบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่นิยมปลูกพืชไร่เป็นพืชเชิงเดี่ยว ไม่มีการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อบำรุงดิน และการปลูกพืชไร่ส่วนใหญ่เกษตรกรยังนิยมเผาเศษพืชและวัชพืชเพื่อเตรียมพื้นที่ปลูก ทำให้เกิดปัญหามลพิษด้านหมอกควันส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจ รวมทั้งการเผาเศษซากพืชยังทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตพืชในฤดูกาลถัดไปลดลง ส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกรบนพื้นที่สูงโดยตรง

นอกจากนี้การปลูกพืชไร่บนพื้นที่สูงโดยเฉพาะการปลูกข้าวไร่ ในอดีตเกษตรกรนิยมหมุนเวียนพื้นที่ปลูก ๕-๗ ปีต่อการปลูก แต่ในปัจจุบันมีการจำกัดขอบเขตพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้รอบการปลูกถี่ขึ้นประมาณ ๑-๓ ปี และการปลูกข้าวไร่บางพื้นที่เกษตรกรยังไม่นิยมใส่ปุ๋ย จึงทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตลดลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงห่วงใยข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ เช่นเดียวกับข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ที่สามารถเพาะปลูกได้เฉพาะภาคเหนือ จะไม่มีผู้ปลูกสืบทอดและสูญพันธุ์ไปในที่สุด (แหล่งที่มา www.dailynews.co.th : ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2556) โดยเฉพาะกระแสในการบริโภคอาหารสุขภาพในปัจจุบัน โดยเฉพาะ wheatgrass (ต้นอ่อนข้าวสาลี) ได้รับความนิยมและเป็นที่ต้องการของตลาดผู้รักสุขภาพอย่างมาก ซึ่งเป็นโอกาสของเกษตรกรบนพื้นที่สูงที่มีศักยภาพทางด้านพื้นที่จะมีรายได้เสริมจากพืชชนิดนี้อย่างมาก รวมถึงงาหอม (ขี้ม่อน) ซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นที่ปลูกกันมานานในพื้นที่ภาคเหนือหลายจังหวัด เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน พะเยา แม่ฮ่องสอน ที่มักปลูกกันมากบนดอย งาหอมเป็นนาพื้นเมืองที่มีกลิ่นเฉพาะตัว ให้ผลผลิตในช่วงต้นฤดูหนาว มีกรดไขมันไม่อิ่มตัวสูง มีโอเมก้า-3 และโอเมก้า-6 มากกว่าน้ำมันปลา 2 เท่า กรดนี้ช่วยควบคุมระดับโคเลสเตอรอลไม่ให้มีมากเกินไป ป้องกันไม่ให้หลอดเลือดแข็ง ป้องกันโรคหัวใจและโรคเกี่ยวกับหลอดเลือดบางชนิด แต่การปลูกงาหอมในปัจจุบันยังมีปัญหาเรื่องผลผลิตที่ผลิตได้ค่อนข้างน้อย และยังไม่มียูนิฟอร์มของการปลูกและการจัดการที่เหมาะสม หากมีวิธีการผลิตและการจัดการที่เหมาะสม งาขี้ม่อนถือเป็นพืชอีกชนิดหนึ่งที่จะสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรบนที่สูงได้ ดังนั้นการศึกษารั้วนี้จึงมีวัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาชนิดถั่วที่เหมาะสมในระบบหมุนเวียนร่วมกับข้าวนาบนพื้นที่สูง
- 2) เพื่อศึกษาระยะปลูกและอัตราเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมของการปลูกงาหอม
- 3) เพื่อทดสอบพันธุ์ข้าวสาลีที่เหมาะสมกับระบบการปลูกข้าวนาบนพื้นที่สูง
- 4) เพื่อศึกษาระบบการปลูกข้าวไร่เพื่อลดการเผาเตรียมพื้นที่
- 5) เพื่อศึกษาอัตราการชะล้างหน้าดินจากระบบการปลูกข้าวโพดโดยไม่เผาร่วมกับพืชตระกูลถั่ว